

RECURS

contra el concurs anunciat pel CBUC
a la pàgina 6785 del DOGC n° 4345, de 17 de març de 2.005

Presentat pel Col·legi Oficial d'Enginyeria en Informàtica de Catalunya, en endavant COEIC o el Col·legi

Destinatari Joan Majó i Roca, president del Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya, en endavant CBUC

Còpies a Lluís Anglada i de Ferrer, director del CBUC, rectors de les universitats catalanes, Secretaria de Telecomunicacions i Societat de la Informació, Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació, persones i institucions relacionades amb l'objecte del concurs.

Barcelona, 18 de març de 2.005

La Junta del COEIC, en el seu esforç per vetllar per a què Catalunya, les seves institucions públiques i privades i els seus ciutadans i ciutadanes puguin obtenir el millor benefici que els puguin aportar les tecnologies informàtiques, ha estudiat el text del concurs de referència, publicat pel Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya, en endavant CBUC, i ha arribat a la conclusió que és millorable fins al punt de fer necessari el present recurs.

Documentació estudiada

La documentació relacionada amb el concurs i que ha estudiat la Junta del COEIC es compon dels següents documents:

- AnOf: Anuncis al BOE (referència: BOE n° 57, de 8 de març de 2.005, pàg. 1985) i el DOUE (referència: 2005/S 45-043332)
- AnCn: Anunci del concurs, document titulat "Anunci de concurs públic per a la contractació del subministrament d'un sistema de gestió bibliotecària"
- QdCr: Plec de clàusules administratives particulars, document titulat "Quadre de característiques del contracte"
- AnnI: Annex I, titulat "Prescripcions tècniques per al contracte d'un sistema automatitzat per gestionar les biblioteques de les principals xarxes de Catalunya i els seus programes cooperatius"
- AnnII-XI: Annexos II a XI.

D'alguns d'aquests documents se n'han verificat també les versions castellana i anglesa.

Motius del present recurs

El redactat dels textos enumerats a l'apartat anterior, relacionats amb el concurs objecte del present recurs, presenta les següents deficiències tècniques que creiem que cal esmenar:

Def 1: Indefinició de la interoperabilitat

Un dels requisits més importants que haurien de complir els dos programes o aplicacions objecte d'aquest concurs és facilitar la interoperabilitat entre els catàlegs de les diferents biblioteques que en faran ús, és a dir, que es puguin fer consultes de l'una a l'altra, que es puguin importar les fitxes bibliogràfiques de l'una a l'altra, etc. També han de poder operar amb altres fonts de dades, com les bases de dades, compilacions de dret i d'altres matèries, índex de revistes i altres informacions catalogades i repositoris que ofereixen les editorials.

No obstant això, la concreció d'aquest requisit en els diferents documents del concurs, i especialment l'AnnI, on s'especifiquen les condicions tècniques, és molt limitada o ambigua, sent habituals expressions com “principalment”, “bàsicament” o equivalents.

Per exemple, Al final del primer paràgraf de l'apartat A.2 de l'AnnI (pàg. 6) es diu “Es valorarà que el programari sigui el màxim d'obert i interoperable possible”. O bé al tercer guió del bloc “Catalogació i control d'autoritats” de l'apartat A.3 (últim punt de la pàg. 7 de l'AnnI) es diu “ha de tenir interfícies amb les fonts principals bibliogràfiques per a la còpia de registres en línia” però no s'indiquen quines són aquestes fonts principals o qui o com es decideix quines són “principals” i quines no.

També a l'apartat B, al final del primer paràgraf del punt B.2 (pàg. 15 de l'AnnI) es diu “Es valorarà que el programari sigui el màxim d'obert i interoperable possible.”, deixant en aquest grau d'ambigüitat les característiques d'interoperabilitat que hagi de complir l'aplicació de l'apartat B.

Def 2: Falta de concreció en els estàndards a complir

El segon punt de la màxima importància en el plec de condicions tècniques d'un programa hauria de ser els estàndards que hagi de complir. Altra volta, una qüestió d'aquesta importància es deixa en la indefinició o l'ambigüitat.

Per exemple, en el sisè punt de l'enumeració del punt A.2 (pàg. 7 de l'AnnI) es llegeix “Compliment d'estàndards: el sistema ha d'usar els principals estàndards internacionals (MARC 21, Z39.50, ZING, UNICODE, ISO2709, LDAP, ISO Latin-9, OpenURL, ISO ILL, Dublin Core, XML, OAI...)”. Aquesta expressió deixa per decidir quins estàndards són “principals” i quins no, a part de deixar l'enumeració oberta amb uns punts suspensius. Expressions similars es troben a molts subapartats del punt A.3 (pàgs. 7 i 8 de l'AnnI), que comencen amb la frase “basat en els principals estàndards internacionals”.

També a l'apartat B hi ha situacions similars, com la del quart punt del punt B.2 (pàg. 15 de l'AnnI), que diu “Compliment d'estàndards: el sistema ha d'usar els principals estàndards internacionals: XML, HTML, Dublin Core, OpenURL, Z39.50, LDAP, OAI...”. Torna a deixar l'enumeració oberta amb “...” i, a més, sembla que per a l'aplicació de l'apartat B, els

“principals estàndards internacionals” no són els mateixos, ja que no coincideixen amb els de l'aplicació de l'apartat A.

Def 3: Imprecisió i ambigüitat en les condicions que ha de complir el programa

Hem assenyalat en primer lloc l'estat d'indefinició en què es deixen qüestions tant importants com la interoperabilitat o els estàndards per la seva transcendència, però la imprecisió i l'ambigüitat són una norma generalitzada en gairebé tots els punts del text.

Per exemple, a l'apartat 1.3 de l'AnnI s'estableix com un dels objectius de tot el projecte “Fomentar que les diferents biblioteques catalanes es dotin d'informació electrònica a través de la contractació conjunta de recursos electrònics comercials així com posant a la xarxa recursos d'accés lliure.” (3^r subpunt del 3^r punt de l'enumeració de l'apartat 1.3, pàg. 3 de l'AnnI). Enlloc no hem trobat cap concreció sobre els formats (e-books, PDF, XML o altres), ni si es tracta de proveir cada biblioteca amb còpies de CD's o bé de centralitzar-los i consultar-los remotament, ni com es negociarien els contractes de llicència de consulta. Les diferències entre aquestes alternatives poden arribar a suposar milions d'euros en drets d'autor i/o de consulta. Deixar-les en aquesta ambigüitat permet que sigui el contractista qui prengui la decisió en funció de la seva comoditat i no de l'interès de les administracions i biblioteques implicades.

A l'apartat B, concretament a l'apartat B.2, en el setè punt de l'enumeració de requisits mínims que el licitador ha de justificar documentalment a la seva memòria, es diu “Ha de poder-hi haver integració amb el sistema de gestió de biblioteques i d'altres aplicacions”. Les “d'altres aplicacions” no es concreten enlloc. Tal com està escrit, el licitador pot justificar a la seva memòria que el seu programa es pot integrar amb el que li sembli més oportú, deixant de banda que el verb integrar pot voler dir des de comunicar-se fins a unir-se per formar una única aplicació o programa.

Els apartats B.3 i següents, de l'AnnI, estan plens d'expressions igualment ambigües: al B.3 (pàg. 16) s'indica entre les “característiques principals” del producte que ha de ser “basat en estàndards (bàsicament OpenURL)”, al B.4 (pàg. 17) es diu que ha de ser “basat en estàndards (principalment Z39.50, ZING, XML, OAI i OpenURL) o al B.5 (pàg. 18) s'assenyala entre les “característiques principals”, “que pugui reconèixer l'usuari basant-se en estàndards (principalment LDAP)”.

Def 4: Autolimitacions o exigències que tècnicament no veiem justificades

a) nombre de servidors limitat a 3 (?)

Al punt 1.5 de l'AnnI (pàg. 4), en el seu primer paràgraf, es diu “Per a les biblioteques objecte d'aquest concurs el nombre de servidors del sistema en el moment de la instal·lació no serà superior a tres.” mentre que a l'Annex III es mostra que hi ha universitats que tenen fins a 3 instal·lacions elles soles. En primer lloc, la frase permet tant la interpretació de fins a tres instal·lacions per a cada biblioteca, com la de fins a tres per a totes juntes. En cas que la correcta sigui la segona (ens sembla el més raonable), tres instal·lacions per a les més de 700 biblioteques enumerades al principi de l'AnnI suposa una autolimitació que tècnicament no veiem justificada.

b) restriccions sobre l'SGBD

Al primer paràgraf de l'apartat A.2 de l'AnnI (pàg. 6) es diu que el licitador ha d'incloure a la seva memòria una descripció tècnica on es detalli el sistema gestor de base de dades (SGBD) associat al seu producte. Això sembla permetre que pot ser qualsevol però, immediatament a continuació, s'enumeren els "requeriments mínims imprescindibles" que cal justificar documentalment, entre els que, en el cinquè punt, destaca "El sistema ha de poder utilitzar ORACLE com a gestor de bases de dades".

En una aplicació d'aquesta naturalesa, en què la funcionalitat principal és gestionar un gran volum de dades, la integració de l'aplicació amb l'SGBD és quasi total. Per aquesta raó, no és normal fer-la per a diversos SGBD. Per tant, exigir que "pugui usar ORACLE" és tant com imposar aquest sistema. Si això es deu a què moltes biblioteques ja disposen d'aquest sistema, en principi és bo que el puguin aprofitar, però el preu a pagar és que l'imposarà a tota la resta de biblioteques i, a més a més, impedirà canviar en els propers deu anys que, segons s'indica al punt 3 de l'AnnI, és l'abast que es planteja per al projecte en conjunt.

Tècnicament no es justifica que una decisió presa per una part de les biblioteques (no ens consta quina proporció) fa temps, les hagi d'afectar totes i deixant-les lligades per als propers deu anys. Un projecte que planteja canviar d'un sol cop el sistema de gestió de totes les biblioteques públiques de Catalunya és una ocasió ideal per plantejar un canvi d'SGBD. S'haurien de prendre en consideració tots els costos i avantatges de les diferents alternatives i escollir la més adequada. Encara que potser el resultat fos el mateix, no ens sembla correcte que la convocatòria del concurs pràcticament elimini d'entrada la possibilitat de canvi.

A més a més, creiem que incompleix el que s'estableix a la *Ley de Contratos de las Administraciones Públicas*, publicada al BOE nº 148, de 21 de juny de 2.000, en forma de text refós, que en el punt 2 del seu article 52 diu "*Salvo que esté justificado por el objeto del contrato, no podrán incluirse en el pliego especificaciones técnicas que mencionen productos de una fabricación o procedencia determinada (...). Especialmente no se indicarán marcas, patentes o tipos, ni se aludirá a un origen o producción determinado.*".

Def 5: Falta d'exigència de requeriments que creiem necessaris

Si a l'apartat anterior assenyalàvem com a deficiència exigències que tècnicament no es justifiquen i, per tant, sobren, també n'hi ha d'altres que trobem a faltar. En concret:

a) catàleg d'autoritats

A l'apartat A.4 de l'AnnI, en el punt d'especificació de requisits sobre "Gestió d'un catàleg o llistat col·lectiu d'autoritats" (pàg .12), primer es lamenta que en l'actualitat no existeixi aquest catàleg però després diu que "es valorarà que el nou SBI permeti la gestió d'un catàleg o llista d'autoritats de nom, matèria i títols nacional i col·lectiu ...".

La funció d'aquestes "autoritats" és establir i unificar la llista de categories de cerca, temes, la transliteració de noms en llengües estrangeres amb alfabet propi, etc. Associat a l'existència d'un catàleg d'aquest tipus, se sol disposar de la funcionalitat de gestionar *alies*, és a dir, que remeti a "Txaikovski" quan algú posa "Txekoski" o "Caterina Albert" quan algú posa "Víctor Català".

Creiem que plantejar un sistema que ha de durar deu anys i que no se li exigeixin categòricament aquestes dues funcionalitats no té cap sentit. No s'hauria de “valorar” sinó que hauria de ser un requisit indispensable.

b) interoperabilitat per a les biblioteques que no són objecte del concurs

A l'apartat A.5 de l'AnnI, al bloc titulat “altres instal·lacions” (pàg. 13), s'exposa que algunes biblioteques que no són objecte del concurs de referència poden voler utilitzar el mateix programari de gestió per poder participar en “programes cooperatius catalans”. Amb aquesta finalitat es preveu que el contractista ofereixi llicències addicionals per a aquestes biblioteques, indicant el preu addicional que vol cobrar. A l'apartat B.6 (pàg. 19) hi ha l'equivalent per al programa de l'apartat B.

Si es garantís que els programes objecte d'aquest concurs fossin totalment interoperables d'acord amb els estàndards corresponents, no caldria usar el mateix programari per poder participar en aquests programes cooperatius. L'estàndard Z39.50 és un protocol d'interconnexió entre servidors que hauria de garantir aquesta interoperabilitat de forma totalment automàtica.

c) interfície per a invidents

La Llei 34/2002, d'11 de juliol, “de Servicios de la Sociedad de la Información i de Comercio Electrónico”, més coneguda com LSSI-CE o simplement LSSI, estableix a la seva disposició addicional cinquena que el 31 de desembre de 2.005 totes les administracions hauran hagut d'adoptar les mesures necessàries per a què el contingut de les seves pàgines *web* sigui accessible per a persones amb discapacitats i d'edat avançada.

A l'annex 2 de l'AnnI, es llisten uns mòduls “complementaris” que es consideren necessaris “en algunes biblioteques”, entre els que hi figura (desè punt) “interfícies de consulta per a grups específics (cecs, nens...)”.

Per complir la LSSI, com a mínim, el mòdul que permeti generar interfícies de consulta per a invidents hauria de ser obligatori per a totes les biblioteques públiques.

d) requisits sobre la consulta: multilingüisme, sinonímia, tesauros CDU

Els sistemes de gestió bibliotecària habituals avui en dia solen incorporar eines que faciliten la consulta per part dels lectors que requereixen cerques d'una certa complexitat. Per exemple, a part de la consulta per autor, títol o altres dades del propi volum, se sol disposar d'una taxonomia o ontologia de coneixements, estandaritzada al CDU (Classificació Decimal Universal), i se sol permetre una navegació a través d'aquest *tesaurus* CDU. També la gestió de sinonímia, així com la consulta multilingüe dels descriptors són funcionalitats habituals en els catàlegs de biblioteques des de fa temps.

No hem trobat cap requisit explícit sobre aquestes ajudes a la consulta i considerem que seria absurd plantejar un projecte a deu anys que no contemplés aquestes funcionalitats.

e) falta de consideració de la gestió dels drets de lloguer i préstec

La directiva europea 92/100/CEE del Consell, de 19 de novembre de 1992, estableix la política europea de pagament de drets d'autor per lloguer o préstec d'obres subjectes a la legislació sobre propietat intel·lectual. Aquesta directiva podria acabar forçant a les

biblioteques a satisfer uns cànons a les entitats de gestió de drets d'autor, per cada préstec que facin. És més, això s'aplicaria tant a les obres impreses (llibres tradicionals) com a les obres en formats digitals (eBooks, PDF's, etc.).

Per poder complir amb aquesta directiva, per la qual l'Estat Espanyol està pendent de què es resolgui una sanció per no haver-la incorporat a la seva legislació, cal satisfer dos requisits en tot el sistema de préstec: traçabilitat de les operacions efectuades (adquisicions, préstecs, cessions, donacions, ...) i mantenir els documents electrònics sota cobertura de signatures digitals. Aquest darrer requisit implica l'ús de certificats digitals i de les tecnologies i protocols CA, PKI, XADES, XMLDSIG, PKCS12 i XTLS, entre d'altres.

No hem trobat cap referència a aquests requisits que, en cas de no contemplar-se, especialment a l'aplicació del bloc B, podrien deixar el projecte totalment obsolet en un termini inferior a un any, quan està plantejat a deu.

Def 6: Falta de requeriments per a la migració

Les més de 700 biblioteques objecte del concurs de referència disposen d'un munt d'informació ja catalogada. Migració de dades és el terme informàtic amb què ens referim al procés de transvasar tota la informació disponible al sistema antic cap al sistema nou, quan es fa un canvi de programari. En el cas que ens ocupa, la migració és vital, ja que la recatalogació de tot el fons bibliogràfic és implantejable.

L'única referència que hem trobat a la migració es refereix només al bloc A del punt 2 de l'AnnI i es redueix a l'apartat A.1, que parla conjuntament de migració i formació. Únicament exigeix la conversió d'alguns tipus de registres, el manteniment dels identificadors de documents i usuaris i una planificació conjunta de la migració. Al bloc B, el punt correlatiu, el B.1, només parla de formació.

Dedicar un full escàs a un procés de la complexitat que suposarà migrar les dades de més de 700 biblioteques ens sembla quasi irresponsable. Hi trobem a faltar l'exigència de garanties en el procés, garantia de conservació de tota la informació i una clarificació de la responsabilitat de tot el procés, com a mínim.

Def 7: Falta d'exigències lingüístiques

A l'apartat A.2 de l'AnnI, al setè punt de l'enumeració de requisits mínims per al programa del bloc A (pàg. 7), i a l'apartat B.2, al cinquè punt de la mateixa enumeració per al programa del bloc B (pàg. 15) es diu que han de funcionar com a mínim en català, castellà i anglès. També a la clàusla vintena del QdCr s'exigeix l'ús del català en “els rètols, les publicacions, els avisos i altres comunicacions que tinguin caràcter general, directament derivades de l'execució de les prestacions objecte del contracte, ...”. Això ens sembla totalment correcte.

Però a l'apartat A.1, en un punt referit a formació i documentació (pàg. 6), de la formació es diu que “es valorarà que es faci en català o castellà” i de la documentació que “ha d'estar en català o castellà”. A l'apartat B.1 (pàg. 15) es diu exactament el mateix per al bloc B. Entenem que l'administració catalana hauria d'exigir sempre, com a mínim, el català.

Considerem positiu que també es valori, o fins i tot s'exigeixi, l'ús del castellà i/o de l'anglès però l'exigència del català hauria de ser un requisit indispensable.

Def 8: Publicitat del concurs

Considerem positiu l'esforç de traduir el text del concurs al castellà i a l'anglès, esforç que voldríem recíproc, com a mínim en els concursos que es referissin a Catalunya per part de la resta d'administracions. No obstant això, no entenem per què un concurs per proveir uns productes i serveis a organismes depenents o directament relacionats amb la Generalitat de Catalunya no surt al Diari Oficial d'aquesta administració fins 10 dies després que al BOE i al DOUE. Això dóna un avantatge a les empreses de fora de Catalunya que tinguin accés a aquests diaris, en lloc de les empreses catalanes que només rebin el DOGC.

A més a més, la publicació que també s'ha fet a la pàgina *web* del CBUC no és accessible des de la pàgina principal ni respon al mecanisme de cerca que s'ofereix en aquesta. L'única forma d'aconseguir la documentació completa del concurs és accedir a la referència URL www.cbuc.es/licitacions inclosa als anuncis en aquests diaris.

Creiem que s'hauria hagut de publicar al DOGC, com a mínim, al mateix temps que al BOE i al DOUE i que l'enllaç a la documentació hauria de ser accessible des de la secció de *novetats* de la pàgina principal del CBUC o bé des d'una secció que es titulés *concursos*.

Def 9: Falta de requisits per a la formació

A l'apartat B.1 de l'AnnI (pàg. 15), després dels insuficients requeriments lingüístics ja descrits, es diu “El licitador ha d'incloure en la memòria de la seva proposta una descripció dels cursos i la seva duració”. No hi ha més requisits pel que fa a la formació. A l'apartat A.1 (pàg. 6) està barrejat amb els vagues requeriments sobre el procés de migració però, pel que fa a la formació, ve a dir el mateix que per al bloc B.

Si el preu estipulat al concurs inclou la formació, entenem que no s'hauria de deixar completament en mans del licitador la decisió de quina formació cal fer. És més, se li exigeix que inclogui a la seva memòria la descripció i la duració dels cursos però no es demana que es digui a qui s'ha d'impartir (tot el personal de les biblioteques, només alguns càrrecs, ...) ni quan ni a on (les aules informàtiques tenen un cost elevat i els desplaçaments de personal des de tota Catalunya també).

Caldria ampliar els apartats A.1 i B.1 per incloure-hi uns mínims requeriments per a la formació.

Def 10: Indefinició en la inclusió o exclusió de costos

A l'enumeració de conceptes que inclou el preu total estipulat al concurs, a la clàusula tercera “Pressupost de licitació”, del QdCr (pàg. 5), no hi figuren aspectes imprescindibles com la formació (ja poc detallada, com hem vist), ni la instal·lació, ni la parametrització, ni la càrrega de dades, incloent tot el procés de migració i canvis de format (també amb una descripció exígua), ni una fase de proves. L'únic punt ambigu que els podria incloure és el primer, que diu “a) l'import dels treballs accessoris i auxiliars” però considerem evident que

cap d'aquests punts no és ni accessori ni auxiliar, ja que sense qualsevol d'ells, el projecte estaria condemnat al fracàs.

Si no s'expliciten a l'esmentada enumeració, es podria interpretar que l'import del contracte només inclou l'elaboració i entrega dels programes descrits. Cal revisar el llistat de la clàusula tercera del QdCr per incloure-hi tots aquests conceptes.

Def 11: Costos extres ocults

Al llarg de tot el text hi ha frases que tenen implicacions sobre altres productes o serveis que poden fer-se indispensables, per la forma com està redactat, i que no estan inclosos en el preu del concurs. No disposem d'informació suficient per poder quantificar-los en detall però estimem que podrien arribar a superar, i bastant, el propi import total del concurs. N'esmentem alguns:

a) indefinició en la interoperabilitat: costos de catalogació manual

A l'apartat A.3 de l'AnnI (pàg. 7), al punt titulat “Catalogació i control d'autoritats” es diu que “ha de tenir interfícies amb les fonts principals bibliogràfiques per a la còpia de registres en línia”. La catalogació per còpia facilita la tasca d'introduir totes les dades de cada volum al catalogar-los, important la fitxa des d'un altre repositori. La impossibilitat d'importar fitxes suposa un cost en els sous del personal que haurà de fer la catalogació a mà (es calcula que una persona experta cataloga entre 10 i 12 volums al dia!).

Al no descriure amb quins repositoris s'ha de poder connectar l'aplicació o posar-n'hi uns de mínims, aquesta decisió (quins són “principals” i quins no) queda en mans del contractista, que podria decidir no incloure'n alguns dels que facin falta, generant l'esmentat cost de catalogació manual o el d'afegir el repositori amb posterioritat, amb un cost addicional.

b) possibilitat de cobrament per base de dades

A l'apartat A.5 de l'AnnI, en el punt titulat “Segones bases de dades” (pàg. 13), s'explica que algunes biblioteques o institucions poden tenir més d'una base de dades. Al final, es demana al licitador que contempli aquesta possibilitat preveient “licències complementàries” i es demana que inclogui “el preu, si és el cas”. Al primer punt de l'enumeració del punt 4 de l'AnnI, titulat “Cost ofert per segones bases de dades, mòduls complementaris i licències addicionals” (pàg. 21), s'insisteix en aquesta possibilitat.

Això obre la porta a què el contractista cobri per base de dades creada. Seria com si, un cop pagada la llicència d'un processador de text, calgués pagar per cada document creat amb aquest. Tenim constància d'alguna empresa que aplica aquesta política però és molt poc habitual i tècnicament no és gaire coherent. En aquest cas podria suposar un cost important.

c) licències complementàries forçades

Tal com hem esmentat a la deficiència 5b, en no garantir-se la interoperabilitat via el protocol Z39.50, es podria forçar altres biblioteques no objecte del concurs de referència a adquirir licències complementàries addicionals per poder accedir a les dades dels catàlegs públics.

També les pròpies biblioteques que són objecte del concurs podrien haver de pagar per funcionalitats addicionals, com s'indica al punt titulat "mòduls complementaris" de l'apartat A.5 de l'AnnI (pàgs. 12-13), on es diu que algunes de les biblioteques poden demanar funcions addicionals (es posa l'exemple de la bibliografia nacional, que només interessa a la biblioteca nacional) i es demana que el licitador digui a la seva memòria si el seu sistema contempla aquestes funcions, "incloent-hi preu, si és el cas".

d) llicències dels sistemes gestors de bases de dades i programari de base

Al punt 4 de l'AnnI, en el darrer guió del segon punt de l'enumeració de la pàg. 21, titulat "Millores específiques", diu que "es considerarà" el "cost del gestor de base de dades i altre programari de base addicional". Entenem que això deixa clar que aquest cost serà a part del preu del concurs (per això cal considerar-lo). Tenint en compte que estem parlant de més de 700 biblioteques, moltes de les quals poden tenir diversos llocs de treball, algunes bastants, estaríem parlant de milers de llicències d'aquest programari de base i SGBD. Això pot suposar un cost elevadíssim.

e) possibilitat de clients no estàndards de pagament

Al quart punt de l'enumeració de l'apartat A.2 de l'AnnI (pàg. 7), es diu que "si el programari client¹ no és estàndard cal que la seva instal·lació i actualització sigui flexible i fàcil". Això obre la porta a haver d'instal·lar a tots els llocs de treball de les més de 700 biblioteques objecte del concurs un programari que pot ser de pagament. Altra volta un cost molt elevat.

Def 12 :Restriccions sobre el model de comercialització

Com ja hem vist en diverses de les deficiències indicades, les referències a llicències, llicències addicionals i el seu cost són omnipresents. Això pressuposa que els programes objecte d'aquest concurs seran productes tancats, ja fets, que s'adquiriran i s'instal·laran, pagant una llicència d'ús.

Entenent per model de comercialització de programari la forma com un usuari final obté un programa per resoldre un problema que té plantejat, el model de programa amb llicència d'ús és una possibilitat però no la única. Es podria considerar que no s'exclouen alternatives, si el cost de les llicències fos zero i/o s'entregués el codi, però dona la total aparença que s'ha descartat la possibilitat de desenvolupar un programari a mida, quedant el codi en propietat de la Generalitat, que seria un altre model, o bé el model del programari lliure, políticament recolzat per part de l'actual govern, d'acord amb el pacte del Tinell.

Els programes encarregats gestionen bàsicament fitxes, usuaris i préstecs. Això representa una complexitat comparable a la d'un sistema complet de comptabilitat i facturació. Per aquesta complexitat, l'encàrrec de desenvolupament podria suposar un estalvi. Si a més a més, es fes en programari lliure, no caldria partir de zero perquè hi ha projectes de funcionalitat similar o propera iniciats a Nova Zelanda i a França, amb els que es podria col·laborar, retallant la despesa de forma important. En ambdós casos es podria disposar del

¹ Terme tècnic. El programa "client" és el que utilitza l'usuari per connectar-se a un servidor.

codi i, a més a més, el desenvolupament es podria fer a Catalunya, traient partit del coneixement i experiència que això generaria.

No considerem correcte que s'hagin descartat pràcticament aquestes dues possibilitats.

Def 13: Indicacions contradictòries

Hi ha una sèrie d'indicacions en les que apreciem contradicció o que, com a mínim, porten a seriosos dubtes. A tall d'exemple, esmentem:

a) alternatives, variants i millores

Al QdCr, tant al punt F (pàg. 2) com a la clàusula novena (pàg. 8) es prohibeixen explícitament les solucions alternatives o variants, arribant a dir (clàusula novena) que “si un licitador presenta variants en la seva proposició, es desestimaran totes les que el licitador en qüestió hagi presentat”. D'entrada sorprèn que aquest redactat permet la interpretació que si presenta un projecte al bloc A i un altre amb variants en el bloc B, es desestimaria també la proposta del bloc A.

Per altra banda, al final del punt titulat “Mòduls complementaris” de l'apartat A.5 de l'AnnI (pàg. 13) es demana que el licitador inclogui a la seva memòria possibles funcionalitats addicionals o mòduls complementaris, indicant-ne el cost. També al punt 4 (pàg. 21) es reitera aquesta possibilitat que el licitador ofereixi una llista de millores, indicant, al darrer paràgraf, que “es valorarà el valor econòmic de les millores proposades”.

Tècnicament no veiem cap diferència entre els conceptes d'alternativa o variant i el de millora amb un cost econòmic associat. Per aquesta raó apreciem contradicció entre els punts comentats als dos paràgrafs precedents.

b) anul·lació de requisit i divergència entre les versions

Al tercer punt de l'enumeració de l'apartat B.2 de l'AnnI (pàg. 15) es llegeix “El sistema ha de poder utilitzar ORACLE com a gestor de base de dades (si aplica)”. Entenem que el parèntesi anul·la el requisit establert per la frase prèvia, ja que no s'indica en funció de què pot aplicar o no. En conjunt, aquest requisit no requereix res, és buit de contingut.

D'altra banda, a la versió anglesa el parèntesi no hi és.

c) Petició d'indicar si es contemplen unes funcions que no estan especificades

A l'apartat B.6 de l'AnnI, en el primer punt, titulat “Mòduls complementaris” (pàg. 18), es descriu, un cop més, que hi pot haver funcions addicionals requerides per algunes de les biblioteques i no per la resta. A continuació es diu “Algunes d'aquestes funcions o mòduls s'especifiquen a l'Annex 2” i just després es demana que el licitador inclogui a la memòria si el seu sistema “contempla aquestes funcions”.

És correcte que es demani al contractista si el seu sistema contempla unes funcions que faran falta en algunes de les biblioteques però, si no s'especifiquen totes (diu que només n'especifiquen “algunes”), el contractista no pot dir si les contempla o no. Només per dir si contempla les enumerades a l'annex corresponent, deixant algunes biblioteques sense saber si podran veure cobertes totes les seves necessitats o no.

d) Revisió de preus i modificacions del contracte

D'una banda, a la lletra “M” del QdCr (pàg. 3) es diu “No s'admet la revisió de preus”, frase que es repeteix literalment a la clàusula vint-i-tresena de les condicions administratives del mateix document (pàg. 18).

De l'altra, a la mateixa pàgina, a la clàusula vint-i-unena es diu que l'administració podrà introduir modificacions i que el contractista està obligat a executar-les sempre que no impliquin “una alteració en el preu a l'alça o la baixa superior al 20%”. Això implica que, quan l'administració introdueix modificacions, el preu es revisa, contradient les afirmacions del paràgraf anterior. A part, no es dóna cap pauta sobre la valoració de les modificacions.

e) “estricta subjecció” a coses que no estan definides o són ambígues

A l'apartat V del QdCr, titulat “Execució del contracte”, el segon punt de la clàusula dinovena (pàg. 17) diu “El subministrament objecte del contracte es portarà a terme amb estricta subjecció a les estipulacions d'aquest plec de clàusules administratives particulars, al plec de prescripcions tècniques i a les instruccions de l'òrgan de contractació”.

Com hem estat mostrant, les prescripcions tècniques contenen moltes vaguetats i les “instruccions de l'òrgan de contractació” no estan definides ni limitades enlloc. En aquestes circumstàncies, parlar d’“estricta subjecció” ho trobem contradictori, en el primer cas, o que pot arribar a suposar una arbitrarietat, en el segon.

f) màxima valoració dels criteris que estan menys detallats

A la lletra “O” del QdCr (pàg. 3) i a l'Annex III, s'enumeren els criteris d'adjudicació o de valoració i resulta que el que més pesa (35%) en el bloc A són els requisits funcionals, que com hem vist, estan molt poc i en ocasions mal definits. A continuació venen la migració i la formació (20%) que pràcticament no estan definits i els “altres aspectes i millores” (20%), que es deixen quasi totalment a mercè del propi licitador. Amb el bloc B es dóna una situació similar.

g) Descoordinació entre els objectius i les accions

A l'apartat 1.2 de l'AnnI (pàg. 2) s'assenyalen tres “objectius de tenir un mateix sistema”. El segon és “Facilitar la creació d'instruments i programes a nivell de Catalunya”. Si el producte que s'adquireix és proveït per una empresa estrangera, la creació haurà tingut lloc a fora; a Catalunya només se'n farà la parametrització i, com a molt, el desenvolupament de les funcionalitats que faltin.

Def 14: Possibilitat de no cobrir totes les necessitats

Al ja referit apartat B.6 de l'AnnI (pàg. 18), on es descriu la possibilitat que algunes biblioteques tinguin necessitats particulars addicionals, es diu que se n'enumeren algunes a l'annex 2. Si no s'enumeren totes, les que no figurin en aquest annex, lògicament, quedarien com a ampliacions o, senzillament, sense satisfer.

A més a més, a la clàusula vint-i-unena, com ja hem comentat, s'obliga al contractista a executar les modificacions que no impliquin una alteració a l'alça o a la baixa superior al 20%. Com que no es dóna cap criteri per a la valoració de les modificacions, es deixa la

porta oberta a què sigui el contractista qui la faci. Arribat el cas, això es podria convertir en una arma per rebutjar les modificacions que no vulgui o no li convingui, senzillament, valorant-les per damunt, o fins i tot per sota, del 20% respecte el preu del concurs.

Tractant-se d'un concurs plantejat a deu anys, deixar funcionalitats sense cobrir vol dir que no es podran cobrir fins al final d'aquest llarg període. Caldria fer un esforç més gran per evitar aquesta situació, completant l'enumeració de l'annex 2 i establint alguns criteris objectius per a la valoració de les modificacions.

Def 15: Desencaix amb altres iniciatives de la pròpia administració

A l'enumeració de les característiques principals que es fa a l'apartat B.5 de l'AnnI (pàg. 18), titulat "Portal", al segon punt es diu "Que pugui reconèixer l'usuari basant-se en estàndards (principalment LDAP)". Deixant de banda la ja esmentada ambigüïtat del "principalment", caldria preveure que els certificats digitals que l'Agència Catalana de Certificació, més coneguda com a CatCert, està emetent de forma gratuïta no són compatibles amb l'estàndard LDAP. És previsible que aquests certificats es converteixin pràcticament en un document d'identitat de tots els ciutadans i ciutadanes de Catalunya.

Caldria preveure el reconeixement d'usuaris i usuàries d'acord amb els estàndards usats pel CatCert, com a mínim.

Def 16: Composició de la mesa de contractació

A la clàusula onzena del QdCr (pàg. 11) es diu que la Mesa de contractació estarà formada per: "La Presidència i Secretaria de la Mesa, les quals correspondran al CBUC, i pels vocals representants de les institucions en un nombre màxim de 5 per cadascuna d'elles". No es donen més detalls sobre la seva composició.

En concursos és habitual detallar els noms o, si més no, els càrrecs de les persones que formen la Mesa. En aquest cas, només es diu que la presidència i la secretaria correspondran al CBUC però no se sap qui designarà aquest organisme. Pel que fa a la resta de components, només se sap que representen a "les institucions" però no s'indica quines, ni tan sols quina quantitat d'institucions hi ha.

També caldria subsanar aquesta imprecisió.

Contingut del recurs

En conseqüència, per la imperiosa necessitat d'esmenar les deficiències exposades a l'apartat anterior,

- 1) reclamem la retirada del concurs de referència,**
- 2) reclamem la seva total reelaboració partint de zero, aprofitant, això sí, els treballs previs que s'hagin portat a terme i**
- 3) reclamem la convocatòria d'un un nou concurs, d'acord amb el nou redactat.**

D'acord amb l'objectiu exposat al primer paràgraf d'aquest document, la finalitat d'aquesta acció del Col·legi és vetllar per a què es faci el millor ús possible dels diners públics i, sempre que sigui possible, aprofitar qualsevol oportunitat de desenvolupar una indústria local, amb vocació internacional, sobre les matèries objecte del concurs.

Amb aquesta finalitat, estem disposats a recórrer tota la via administrativa i, si esgotada aquesta encara calgués, iniciar la contenciós-administrativa. Donada la solvència tècnica de les nostres peticions, esperem que aquest recurs sigui acceptat en primera instància i ens posem a disposició del CBUC per millorar el nou concurs que s'hagi de redactar, amb el millor esperit de col·laboració i voluntat de servei.

Observacions addicionals

Així mateix, un cop decidida la reelaboració del text del concurs, arribat el cas, creiem que també caldria tenir en compte les següents consideracions o millores:

Mill 1: Definició acurada de la interoperabilitat

Com ja hem esmentat a l'apartat de deficiències, la interoperabilitat d'acord amb estàndards internacionals és el requisit més important que s'ha d'exigir a aquest sistema, ja que en garanteix la vigència pel període plantejat (deu anys) i també les possibilitats de col·laboració amb altres organismes.

Caldria una definició clara d'aquest concepte i dels estàndards que el garanteixen.

Mill 2: Major autonomia per a les administracions contractants

A l'actual redactat del concurs hi ha molts punts on es deixen en mans del contractista decisions que poden determinar el futur del projecte, deixant a les administracions i totes les biblioteques implicades lligades per deu anys. Creiem que caldria especificar més alguns punts i donar més capacitat de decisió a les administracions en d'altres per evitar aquesta situació i fer prevaldre l'interès general per damunt de l'interès particular que pugui tenir el contractista. Posem alguns exemples:

a) creixement de la base de dades i futures noves versions del programari

A l'inici del bloc B de l'AnnI (pàg. 14), al darrer paràgraf abans de l'apartat B.1, es demana que sigui el licitador qui indiqui a la seva memòria "la política respecte el creixement de la

base de dades i futures noves versions del programari, incloent-hi preus indicatius si fa el cas”.

Així es deixa que el licitador limiti les possibilitats de creixement o millora del sistema o les supediti al pagament de les quantitats que ell decideixi.

b) formació

Al darrer paràgraf de l'apartat B.1 (pàg. 15 de l'AnnI), es llegeix “El licitador ha d'incloure a la memòria de la seva proposta una descripció dels cursos i la seva duració”. A banda d'unes indicacions sobre l'idioma, que ja hem comentat més amunt, no hi ha cap més requisit sobre la formació. És el licitador qui decidirà tots els cursos, els continguts, la duració, els destinataris, el lloc i les dates.

c) valoració de les modificacions

A la deficiència n° 14 ja hem estudiat les conseqüències que podria tenir la falta de criteris objectius per a la valoració de modificacions. Criteris d'aquesta mena existeixen i tenir-los en compte evita riscos innecessaris i reté la capacitat de decisió de l'administració en aquesta matèria.

Mill 3: Evitar la situació de monopoli

Dels tres “objectius de tenir un mateix sistema” que s'enumeren a l'apartat 1.2 de l'AnnI (pàg. 2), només el primer, “Buscar economia d'escala en la compra”, és indiscutible. Hi ha un altre possible avantatge que no es comenta i és correcte que no es faci perquè seria fictici: garantir la interoperabilitat entre totes les biblioteques implicades. La prova que aquest argument no seria correcte és la mateixa situació actual: les versions per a Unix i per a MPE del VTLS no són interoperables, tot i que el programari és el mateix.

En canvi, no es prenen en consideració seriosos inconvenients de la mateixa decisió: atorgar una llicència exclusiva per a pràcticament totes les biblioteques públiques de Catalunya i per a deu anys, suposa gairebé atorgar un monopoli en aquesta matèria. Està àmpliament comprovat que els monopolis suposen un fre a la innovació i a la qualitat, per la falta de competència, i també faciliten l'abús en els preus. Si a més a més, l'adjudicatari d'aquest monopoli és estranger, suposa ofegar la indústria local, al fer-li pràcticament impossible d'aconseguir clients a la seva pròpia àrea.

Una possible alternativa és, des de les condicions del mateix concurs, forçar que els serveis siguin prestats no per una empresa sinó per un mínim de dues o tres, agrupades en una unió temporal d'empreses o en consorci. Una altra és dividir el concurs en diversos mòduls i forçar que els adjudicataris siguin diferents. S'hauria d'estudiar la millor opció però creiem que s'ha d'evitar la situació de monopoli, que ja hem experimentat durant quinze anys i ja s'ha demostrat que no és satisfactòria (veure els primers paràgrafs de l'acord de govern de 20 de juliol de 2004 sobre la millora i modernització del Sistema Bibliotecari de Catalunya).

Mill 4: Plantejar seriosament un desenvolupament propi

De la lectura del concurs i les dades que ens consten, es desprèn que no hi ha cap producte que cobreixi la funcionalitat requerida en la seva totalitat. S'està adquirint un producte a deu

anys vista, tenint en compte que caldrà fer un desenvolupament que el completi. El producte adquirit només servirà de base per a aquest desenvolupament.

Donada la complexitat del total del que s'ha de desenvolupar, comparable, com ja hem esmentat a la deficiència nº 12, a la complexitat d'un sistema complet de comptabilitat i facturació, creiem que el desenvolupament propi, fins i tot partint de zero, podria sortir per un cost més baix, a l'estalviar el cost de les llicències per a cada màquina de cada biblioteca o xarxa.

A més a més, tindria dos avantatges addicionals: el primer, la propietat del codi, cosa que permetria plantejar futures millores o ampliacions, sense dependre de la voluntat d'una empresa externa. El segon, ampliar enormement el ventall d'empreses que podrien presentar-se al concurs, ja que, al desaparèixer la necessitat de disposar d'un producte de base, l'únic requisit és disposar del personal qualificat per emprendre el projecte i, d'aquestes, n'hi ha moltes, diverses d'elles catalanes.

Si a més a més es plantegés emprendre el projecte amb un model de comercialització de programari lliure, tal com l'actual govern vol impulsar d'acord amb el pacte del Tinell, no es partiria de zero. Hi ha eines com:

iVia: eina lliure per a la gestió del coneixement

MOCCAM (MOOn Catalogue Colective À Moi): eina de manteniment d'un catàleg col·lectiu Z39.50, desenvolupada a França

Koha: SBI (Sistema Bibliotecari Integrat) ja experimentat a l'Escola Universitària Politècnica de Mataró

A part d'altres iniciatives que, amb una cerca més acurada, puguin sortir i de tots els mòduls genèrics, disponibles en programari lliure, que podrien ser usats en aquest projecte.

Això reduiria encara més el cost del projecte, al reduir el temps de desenvolupament. A més a més, el funcionament amb treball col·laboratiu del model de negoci del programari lliure facilitaria molt els plantejaments anti-monopoli que proposem a la millora nº 3.

Mill 5: Qualitat de la plica tècnica

Pel que fa a la plica tècnica, ja hi hem assenyalat deficiències remarcables, diverses de les quals, en la nostra opinió, justifiquen el present recurs per sí soles. Estem segurs de la voluntat del CBUC de millorar-la i ens posem a disposició amb aquesta finalitat.

A tall d'exemple del nivell de qualitat desitjable, podríem esmentar el concurs que ha tret el CatCert per al PSIS. Centenars de requeriments, convenientment ordenats i classificats, amb un bon grau de concreció i un nivell tecnològic remarcable, per a un producte fins i tot més complex que el que és objecte del concurs recorregut i, gràcies al model de comercialització escollit, només per 750.000 euros. Es pot considerar un bon exemple a imitar, en molts aspectes.

Conclusió

Vist que hi ha concursos per proveir programari que mostren un nivell de qualitat remarcable, entenem que l'Administració compta amb personal qualificat per revisar, des del punt de vista tècnic, concursos com aquest i que el CBUC disposa dels canals adequats per accedir-hi. Si aquests serveis estessin saturats o el CBUC tingués cap problema en aquest sentit, des del Col·legi Oficial d'Enginyeria en Informàtica de Catalunya, ho reiterem un cop més, ens posem a disposició per tot allò en què poguem ser d'utilitat, sempre amb la millor voluntat de col·laboració i de servei al País.

La Junta del Col·legi Oficial d'Enginyeria en Informàtica de Catalunya

Eduard Elias i Vila

Degà